

ČLOVEK — OTROK PRIRODE

DR. ROMAN SAVNIK

Jetniki afriškega pragozda

Na obeh straneh ravnika pokriva ogromno srednjeafriško nižavje 1000 km širok in 2000 km dolg pragozd. Nikjer ga ne prekinja pomembnejše gorovje, nikjer pašnik ali odprto polje. Potnik vidi povsod isto okolico. Zdi se mu, da je na dnu morja, kajti obdaja ga zelen somrak; do njega ne prodre sončni žarek, ne dnevna svetloba. Kaka radost ga mora prešiniti, kadar se mu s kakke višine odpre malo razgleda! Nad seboj zazre nebesno modrino, na katero je že skoraj pozabil, pod njim valovi pragozd, ki se mu razodeva v pestrih odtenkih zelenila. Le posamič se svetijo svetlorjava debela ogromnih dreves, ki se dvigajo iz zelene površine. Kajti tropični pragozd je zgrajen v več nadstropij. Pri tleh se drže nizka zelišča, več metrov visoko se vzpenja grmičje in mlado drevje, 20 do 30 m nad zemljo so široke krone višjega drevja, iz katerih mole posamični do 70 m visoki drevesni velikani. Debla ovijajo krepke, često kot noga debele ovijalke, ki se plazijo tudi po tleh, a prav tako vzpenjajo do najvišjih drevesnih kron.

S skoraj dosledno zaporednostjo potekajo vremenske prilike vsak dan enako. Do 8 ure zjutraj leži nad nižino gosta megla. Uro pozneje prodre sonce sivo mračno kopreno oblakov; kmalu pritisne silna vročina, toda že rano popoldne se prično kopičiti temni grozeči oblaki. Proti večeru se razbesni nevihta z močnimi nalivi, ki trajajo s presledki prav do jutra. Skoraj deset mesecev v letu traja deževna doba. Noči so temne, da si jih bolj temnih ne moremo misliti. Tropičnega pragozda ne obsevajo nikdar zvezde z nebesnega svoda. Letnih časov tu ni. Večje so razlike v toploti med nočjo in dnevom kot tekom leta.

Zaradi vsakodnevnega deževja je v gozdu vzduh zelo vlažen in zadušljiv. Osvežujoči vetrovi manjkajo. Pač spravijo često strašni orkani drevesne krone v mogočno valovanje, toda skozi gosto listnato streho more pronicati le malo zraka. Brezštevilni potočki in reke odvajajo temno, skoraj črno vodo. Kajti na tleh preperevajo razpadajoča debela, gnije odmrlo listje, ob njem paoganjajo nove rastline.

Afriški pragozd je zelo redko obljuden. Njegovo prebivalstvo je bilo do najnovejšega časa tako rekoč nepoznano. Šele pred nekaj desetletji so Evropci raziskovali pragozd in se seznanili z življenjem tamkajšnjih ljudi, ki so za glavo manjši od nas in se ločijo tudi od svojih sosedov zamorcev po mnogo svetlejši polti. Afriški pritlikavci so jetniki pragozda. Izsekanih jas se izogibajo, v odprtih pokrajinah so malodušni in molčeči. Umirijo se šele v gozdu, le tu se počutijo varne pred ljudskimi napadi.

S sadeži in gomoljnimi rastlinami jim nudi pragozd rastlinsko hrano. Mnogo več donaja lov na divje živali, zlasti na antilope, slone in opice. Zelo priljubljene pa so tudi gosenice, ličinke, polži in žabe. Jestvin ne shranjujejo, temveč žive doslovno iz rok v usta. Kar dobe hrane tekom dneva, jo porabijo navadno kar na mestu, gotovo pa že vsaj naslednjega dne.

Ze po svojih telesnih svojstvih so življenju v pragozdu povsem prilagojeni. V večnem somraku zro s široko odprtimi očmi. Potikajoč se po gozdu se ozirajo neprestano na vse strani; ničesar jim ne uide, ničesar ne spregledajo. Tudi posluh imajo nenavadno razvit. Naravnost neverjetno so gibčni tudi v največji goščavi. Pri tem jim prav dobro služi celo njihova mala postava. Evropci, ki so kdaj potovali z domačimi po pragozdu, se niso mogli dovolj načuditi, kako so znali spretno obiti vsako oviro, ne da bi se zadevali

ob vejevje ali ob ovijalke in bodičasto grmičje, ki prerašča komaj vidne steze. Kakšna je njihova okretnost, si lahko mislimo, ker se morajo celo težko otovorjene žene prebijati skozi tako goščavo. Kajti take hoje se je vsakdo učil že od rane mladosti. Komaj shodijo hčerke, že spremljajo mater in ji pomagajo pri nabiranju rastlinske hrane, dočim se udeležujejo že dečki lova z očetom in starejšimi brati.

Dandanes se vrši lov s puščico in lokom. Toda še nedavno so lovili brez orožja, ker niso poznali niti kopja. Stari ljudje pripovedujejo, da so njihovi predniki hodili na lov še s cepci in bakljami. Žene in otroci so s krikom in vikom v sklenjenem polkrogu gonili divjačino proti lovcem, ki so jo obmetavali in pobijali s koli.

Koče afriških pritlikavcev

Z ribištvom pa se pritlikavci ne ukvarjajo. Kajti vodo mrze in niso nikaki prijatelji kopeli in umivanja. Rek ne prekoračijo, ne pade jim v glavo, da bi si iztesali čolne ali splave. Zato so velike reke nekake meje med posameznimi plemeni.

Potovanje po gozdu ni brezciljno, temveč se vrši po potrebi. Čim je lov malo uspešen in morajo žene daleč po hrano, prelože kraj svojega bivališča. Zato imajo tako skromne koče, da jih utegne posameznik napraviti že v pičlih dveh urah. Delati večje koče pač nima smisla, ker utegnejo že drugi dan dalje. Koče so zgrajene iz lubja in vejevja. Služijo za prenočevanje in pred dežjem, nikakor pa ne pred mrazom. Zato si ponoči pred njimi zakurijo kresove. Tudi obleka domačinov je pomanjkljiva, kajti ovirala bi jih sicer na potovanju.

Vsako plemo, ki šteje navadno nekaj sto članov, ima svoje točno omejeno lovišče. Toda četudi je tako veliko, da je z enega konca do drugega potrebno večdnevno potovanje, se v njem vsakdo spozna tako dobro kot velemeščan na ulicah domačega kraja.

MLADO JUTRO

B. V. RADOŠ

Mlado jutro pomladansko
se zbudilo je iz sanj,
radostno je zadrhtelo:
Danes je vstajenja dan!

In škrlatnordeča zarja
je hitela v sončno dalj,
tam potrkala na duri:
Vstal od smrti naš je kralj!

Nasmehljalo se je sonce,
vzpelo se izza gora,
žarki pa so zaplesali
preko sinjega neba.

Oživele so poljane,
trate, gozd in tihi gaj,
vsa narava je postala
en sam radosten smehljaj.